

Thisted og Thy i Fjendevold under Krigen 1864.

Af HENRY E. PEDERSEN.

DEN 1. FEBRUAR 1864 rykkede en tysk-østrigsk Hær paa 55,000 Mand over Ejeren, og imod denne stod en dansk Hær paa 40,000 Mand ved Dannevirke. Den talmæssige Overmagt var ikke saa faretruende som det, at Fjenden mødte med moderne Vaaben, Bagladegeværer og nye Kanoner. Og i denne Kendsgerning maa man sikkert søge Grunden til, at Dannevirke uden Kamp blev forladt Natten mellem den 5. og 6. Februar 1864.

Et overordentlig vanskeligt Tilbagetog til Dybbøl og Als var begyndt. Her holdt man Stand i 5-6 Uger, saa faldt ogsaa denne Skanse - men de fjendtlige Troppers March op gennem Jylland var da allerede i fuld Gang.

Forud for denne sørgelige Tildragelse var gaaet Forberedelserne til Forsvaret af Fædrelandet. Store Mængder Værnepligtige og Forstærkningsmænd var blevet indkaldt - og fulgt paa Vej til Fronten af Slægt og Venner med ønsket om det bedst mulige Udfald af Krigen.

Folket stod sammen i disse Dage. Man mindedes endnu klart og tydeligt Krigen i 1848. Overalt i Landet holdtes der store Møder, hvor der taltes varmtføjte Ord om Kærligheden til Fædrelandet. Men man nøjedes ikke med at tale. Man handlede ogsaa. Det kunde være haardt for dem, der drog ud, men vanskeligt stillede var ogsaa de Hustruer og Børn, som nu sad tilbage uden Forsørgere.

I Lighed med, hvad der var Tilfældet i andre af Landets Byer, stiftedes der ogsaa i Thisted en "Fireskillings-Komiteé" til at forestaa Indsamlingen af Bidrag til Understøttelse af trængende. Velvillige Borgere delte Byen i flere Distrikter og gik fra Dør til Dør og tegnede Subskription paa ugentlige Bidrag af fire Skillings eller mere, eftersom man havde Evne og Vilje. I Forbindelse hermed udsendte 12 fremtrædende Thisted-Borgere den 7. December 1863 en Opfordring til Byens Indbyggere, hvori man pegede paa, at "Omsorgen for de bortdragne Krigeres Efterladte hører under de nuværende Forhold til Fædrelandets uafviselige Krav paa sine Borgere. Naar Danmarks Sønner drager ud til dets Forsvar tillands eller tilvands, gjælder det en Kamp, ogsaa for den Arne, hvor vi have Plads. Alle, hvem det er givet at forblive her ved fredelig Syssel, maa det være en kær Pligt at værge Forsvarernes Hustruer og Smaa mod timelig Nød, ligesom de ville værge os mod fjendtlig List og Vold". Man forventede derfor paa denne Anmodning at finde "et villigt Øre og en villig Haand" hos alle Byens Borgere.

Den udsendte Opfordring bragte et godt Resultat. Allerede en halv Snes Dage senere kunde "Fireskillings-Komiteen"s Formand, Overlærer Christensen, meddele, at man indtil da havde indtegnet 771 ugentlige Fireskillings-Bidrag, og den 19. December paabegyndte Komiteen sin Hjælpevirksomhed. Reglerne for denne var, at en Kone med 1 Barn fik 1 Rdlr. ugentlig, medens en Kone med 4

Børn fik fra 10 Mark til 2 Rdlr., hvortil kom, at flere fik udbetalt Huslejhjælp, der varierede fra 2 til 10 Rdlr. Ved de ugentlige Bidrag indsamledes 1176 Rdlr., og hertil kom forskellige andre Bidrag. Saaledes gav Borgerforeningen 12 Rdlr., Købmand L. Gjörup 50 Rdlr. og Thisted Amts Sparekasse 50 Rdlr., ligesom man modtog 327 Rdlr. af Overskudet fra en Basar, der i Midten af Februar Maaned 1864 afholdtes paa Raadhuset i Thisted.

Komiteens Virksomhed strakte sig over et lille Aar, idet Kassereren, Købmand P. C. Hundahl, først den 17. November 1864 kunde afslutte Regnskabet. I dette Tidsrum udbetaltes i Understøttelse til 43 Koner med 61 Børn, godt og vel 1500 Rigsdaler.

Men ogsaa de bortdragne Krigere havde man i Tankerne. Vinteren var streng, og det var af stor Betydning, at Soldaternes Paaklædning var den bedst mulige. En Kvinde-Komiteé i Thisted udsendte derfor i Begyndelsen af Januar 1864 en Opfordring til Byens og Omegnens Kvinder om at medvirke "til vore Soldaters Forsyning med uldne Nødvendigheds genstande . . . saasom Trøjer, Strømper (Sokker), Vanter, Muffediser o. desl.". Havde man ikke Lejlighed til at forarbejde nogen af ovennævnte Genstande, modtog Komiteen Bidrag i Form af Penge, Uld eller Garn, ligesom man ogsaa ønskede Hjælp med Spinderi og Strikning. Og særlig opfordrede man Præstekonerne paa Landet til at sætte sig i Spidsen for Indsamlinger i ovennævnte øjemed.

Naar de indkaldte Soldater drog af Sted til Fronten, vistes der dem Opmærksomhed paa mange Maader. Da saaledes i Midten af Januar 1864 Størstedelen af de af Thisted Bys Lægd indkaldte Soldater til Forstærkningen afrejste, sørgede man ikke alene for, at de blev gratis transporteret til Sallingsund, men man havde derforuden henstillet til Borgerne at give Møde paa Raadhuset, hvor der var sørget for Forfriskninger, og "en talrig Mængde havde indfundet sig for at tage Afsked med de Bortdragende, og det vekslede fra begge Sider med Taler, der aandede varm Begejstring for Fædrelandets Sag".

Omtrent paa samme Tid tog Kammerraad C. A. H. Hansen Initiativet til Afholdelse af Øvelser i Riffeskydning og Exercits. I sin Indbydelse hertil siger Kammerraaden, at da "Kampen for Fædrelandets Uafhængighed maaske kan blive langvarig og haardnakket, og desaaarsag stille store Krav til det vaabenføre Mandskab, er det af Vigtighed, at alle de, der kunde blive indkaldt til Forsvar, inden dette skeer, have den størst mulige Færdighed i Vaabenbrug". Kammerraaden vilde selv undervise i Skydning, medens "Undervisning i Gymnastik og Exercits meddeles ved velvillig Assistance af Bestyreren for Arbejdsanstalten, Hr. Schou, der i flere Aar har været Militair og uddannet sig som Kompagnilærer". Unge Mennesker fra Thisted og Omegn, alle Frilodsmænd og alle ikke vaabenføre Forstærkningsmænd kunde deltage i Skydeøvelserne, der i Vintermaanederne skulde foretages fra et lejet Værelse

hos Husejer Søren Chr. Krogh i Vegendal, og Gymnastiken og Exercitsen var henlagt til Borgerskolens Gymnastiksal, der var stillet til gratis Afbenyttelse. Skydeøvelserne fandt Sted hver Søndag fra Klokken 12 til 2, og Gymnastiken afholdtes samme Dag sidst paa Eftermiddagen. Nogen Udgift for Deltagerne i Øvelserne var der ikke Tale om, idet Rifler og Patroner udleveredes til gratis Afbenyttelse.

Som nævnt tog Krigen sin Begyndelse 1. Februar, og faa Dage senere modtog man i Thisted den smertefulde Meddelelse, at en af Byens Borgere, Lærer L. F. G. Klubien, der gjorde Tjeneste som Artilleriløjtnant, den 2. Februar var faldet i Slaget ved Mysunde.

Umiddelbart herefter kom man til Kundskab om Tilbagetoget fra Dannevirkestillingen, en Meddelelse, som man ikke alene fandt uforstaaelig, men til en Begyndelse tvivlede paa Rigtigheden af. Da Kendsgerningen efterhaanden stod Byens Borgere klart, samlede man den 15. Februar til et Møde paa Raadhuset, hvor man efter en kort Diskussion vedtog Afsendelsen af en Adresse til den danske Rigsdag, i hvilken man beklagede Tilbagetoget fra Dannevirke og opfordrede til at kæmpe til det sidste for Stillingen paa Als og ved Dybbøl.

Men Fjendens Fremtrængen i Jylland var ikke til at standse, og i Slutningen af Februar 1864 var den danske 4. Armé-Division under Ledelse af Generalløjtnant Cai Hegermann-Lindencrone paa Retræte-March op gennem Jylland med Frederikshavn som Maalet, hvorfra Soldaterne skulde udskibes til Øerne.

Saa vel Mors som Thy og Vendsyssel var under Danskernes Tilbagetog af overordentlig stor strategisk Betydning. Limfjorden skulde efter de militære Sagkyndiges Beregning for en Tid standse Fjendens Fremtrængen, og da man ikke dengang havde teknisk fuldkomment Brotrain, kunde en Troppetransport over Limfjorden ikke finde Sted i en Hast, saafremt man da ikke havde tilstrækkeligt mange Skibe og Baade for Haanden. For at sikre den danske Hærs Tilbagetog blev der truffet omfattende Foranstaltninger, og Overfartsstederne ved Limfjorden blev Skueplads for en omfattende militær Aktion.

Allerede inden de danske Tropper var naaet saa langt som til Limfjorden, var man her efter militære Instrukser begyndt at træffe Forberedelser til det nordlige Jyllands fuldstændige Afsondring og til en hurtig Overførsel af de danske Tropper. Amtmændene i Limfjordsegnene havde faaet Ordre til at samle alle Dampskibe, Sejlskibe og Fiskerbaade paa centrale Steder ved den nordlige Kyst af Fjorden. Ikke et eneste Fartøj maatte der findes ved de sydlige Bredder. Fiskerne kunde vel til Nød stadigvæk drive lidt Fiskeri, men de skulde have Station ved den nordlige Kyst af Fjorden. For Ejere af større Fartøjer betød denne Ordre selvfølgelig et Afbræk i Udførelsen af deres Erhverv, idet det ikke var tilladt dem at fjerne deres Skibe ret langt fra de anviste Samlingspladser, hvorfra de med kortest muligt Varsel skulde kunne rekvireres til Sundstederne. Thi at en Overførsel af Tropperne vilde blive nødvendig var udenfor enhver Tvivl.

Generalløjtnant Hegermann-Lindencrone lod i Slutningen af Februar og Begyndelsen af Marts 1864 en Regn af Ordre og Henstillinger dale ned paa Amt mand Rosenkrantz' Skrivebord i Amtsgaarden i Thisted, og en travl Tid oprandt for Embedsmændene overalt i Amtet.

Der skulde drages Omsorg for, at Vejene forefandtes i bedste Orden, saa Armeens Bevægelser ikke hindredes ved Mangler her. Man skulde omgaaende til Chefen for Hærens Efterretningsvæsen give Meddelelse, saafremt der paa Stedet forefaldt særlige Begivenheder. Det blev paabudt de forskellige Politimestre at holde et vaagent Øje med omrejsende Kræmmere og Taskenspillere af fremmed Nationalitet, ja, allerhelst saa man, at disse blev fjernet til Øerne, for at de ikke paa nogen Maade skulde give Fjenden Besked om de Forberedelser, der blev truffet i disse Egne. Datidens Presse undgik heller ikke de Militæres Bevaagenhed, thi man henstillede til Bladene ikke at omtale de danske Troppers Bevægelser. Hertil kom endvidere, at Politimestrene fik Ordre til at beslaglægge alle de Kul, de forskellige Købmænd havde paa Lager, saa dette kunde være disponibelt for de Dampskibe, der ved den Tid befandt sig i Limfjordsområdet.

I Begyndelsen af Marts 1864 befandt Generalløjtnant Hegermann-Lindencrone sig med store Styrker af 4. Armé-Division i Egnen ved Viborg og var uden mindste Føling med andre Afdelinger af Hæren. Da Situationen kunde udvikle sig til hvad det skulde være, fandt han det rigtigst at handle i en Fart - og paa egen Haand traf han da Bestemmelse om at overføre sin Afdeling til Mors. Samme Dag, han paabegyndte denne Aktion, sendte han et Telegram til Ministeriet og forklarede dette sin Stilling: at han var uden Føling med andre danske militære Afdelinger, og udbad sig nærmere Instrukser. Nogle Dage senere indløb fra Ministeriet Telegram til Hegermann-Lindencrone med Ordre til at bringe sine Tropper i Sikkerhed bag Limfjorden. - Ordren var da allerede udført, en stor Del af 4. Armé-Division befandt sig paa Mors.

Den 13. Marts 1864 paabegyndtes 4. Divisions Overførsel fra Salling til Mors ved Sallingsund, og de følgende 8 Dage udfoldede der sig her en Aktivitet af dansk Militær, hvis Lige hverken før eller senere er set. Hvor mange Soldater, der blev overført, er det ikke lykkedes at konstatere, men det har sikkert været flere Tusinde. Heraf var der store Mængder Infanteri, Artilleri, Dragoner, Kavalleri, Gardehusarer, 5. Batteri "Lønborg", Infanteridetachmentet paa Vesterhavsøerne.

Der har rørt sig et broget Liv ved Færgekroen ved Sallingsund i disse Dage. Alt, hvad der fandtes af brugelige Fartøjer i mange Miles Omkreds, var kommanderet til Sundstedet. Sejlskibene og Fiskere fra, Nykøbing og Mors, Sejlskibe og Fiskere fra Thisted, Fiskere fra Jegindø, Agger og mange andre Steder, Kaagejere fra Øsløs paa Hannæs, alt kunde bruges, og blev brugt. Overfarten skulde ske i en Fart, og naar man tager den Mængde Baade, der blev benyttet ved dette Foretagende i Betragtning, er det forstaaeligt, at det har været store Troppestyrker, der skulde overføres.

Det kneb til at begynde med at skaffe det fornødne Mandskab til at betjene Baadene, der skulde gaa i uafbrudt Fart mellem Mors og Salling, og Generalløjtnant Hegermann-Lindencrone beordrede da Politimester Schou i Thisted til at drage Omsorg for, at et tilstrækkeligt Antal Fiskere fra Vesterhavs-kysten blev tilsagt at give Møde i Sallingsund. Den kendte Toldinspektør Bolvig i Klitmøller fik til Opgave at udføre denne Ordre, og Dagen efter, at Generalløjtnanten havde udstedt sin Befaling, begyndte Fiskere fra Vorupør, Vangsa, Klitmøller og Hanstholm at strømme til Sallingsund for at være

behjælpelig med Troppetransporten. Man havde ved Ankomsten Ordre til at melde sig til en Pladskommandant, men efterhaanden som der blev flere og flere Hjælpere, løb man sur i det, og da Arbejdet var færdigt og enhver skulde have Betaling for ydet Assistance, viste det sig, at ikke saa nær alle var blevet opnoteret ved deres Ankomst til Færgestedet, saa de lokale Myndigheder fik paa denne Maade et ikke ringe Arbejde med at konstatere, hvem der havde hjulpet til ved Overførslen - og hvem der blot havde været der som Tilskuere.

Fra Thisted var 30 Mand over Land rejst til Sallingsund for at hjælpe til ved Overførselen af Tropperne, og herfra deltog der desuden 10 større og mindre Fartøjer, hvoriblandt var Sejlskibene "Trækfuglen", "Leo", "Esperence", "Evert Cathrine Rebekka" og "Den flyvende Fisk". Betalingen til Fartøjernes Ejere var 15-20 Rigsdalere til hver, og til det øvrige Hjælpemandskab udbetaltes der 2 Rdlr. til hver enkelt Deltager. Strandkontrollør Bolvig havde efter sin Hjemkomst fra Sallingsund i et Brev til Byfoged Schou i Thisted tilkendegivet, at de 58 Vestkystfiskere var villige til at afstaa fra at faa nogen Godtgørelse for deres Hjælp i denne Anledning, saafremt man ogsaa fra anden Side vilde gaa ind for en saadan Tanke, men Fiskerne herude fra fik dog udbetalt samme Godtgørelse som tilkom alle, der havde ydet en Indsats ved Troppetransporten.

Mors var i de Dage, de danske Tropper overførtes til Øen, faktisk uden regelmæssig Forbindelse med Thy, idet alle Færgebaade fra Fæggesund, Vildsund og Næssund var beslaglagt i ovennævnte øjemed, og man rettede da ogsaa en Henstilling til Generalløjtnant Hegermann-Lindencrone der havde opslaaet sit Kvarter i Nykøbing, om at faa ændret dette Forhold, saa i hvert Fald en af de tre Færger fra Vildsund blev bragt tilbage til sin Hjemstavn, da det var nødvendigt, at der var Overfart her ved Postvejen til Thisted, ligesom en Del af de mange Heste, der var overført til Mors, nødvendigvis skulde føres videre til Thy. Saaledes blev 4. Armé-Divisions Sygehestedepot, der bestod af et halvt Hundrede Mand og 128 Heste for nogle Dage indkvarteret i Thisted, hvor det stedlige Sygehus ligeledes var blevet beslaglagt af Militæret og erklæret for Militærlazaret.

Paa mangfoldige Omraader mærkedes dette store Troppebesøg i Thisted Amt. Den da nyoprettede Telegraflinie fra Thisted over Nykøbing og videre sydpaa var ligeledes blevet inddraget under den militære Kommando. For Købstadborgerne, der havde Hestekøretøjer, og for mange Landboere betød denne Tid en stærk Belastning i Form af Ægtkørsel, for hvilken der dog gaves Godtgørelse, men for Fiskerne og Sejlskibsejerne betød de strenge Restriktioner, at deres Erhverv saa at sige blev lagt øde. Det sidste Forhold blev dog bedret i nogen Grad, efter at de danske Soldater var blevet overført til Mors, og det foreløbigt syntes, at Fjendens videre Fremtrængen Nord for Skanderborg for en Tid var standset. Nu maatte Sejlads og Fiskeri finde Sted, idet man dog havde Ordre til at bringe Fartøjerne til den nordlige Limfjordsbred, naar Fjenden nærmede sig Fjorden paa mindre end 6 Mil.

Størsteparten af de danske Soldater blev indkvarteret rundt om paa Mors og i Nykøbing, hvor der en Overgang var stationeret 500 Mand og 75 Heste, og en halv Snes Steder paa Øen og i Øsløs, Sennels, Kettrup og Thorup

blev der oprettet militære Smedier, da en stor Del af Tropperne var beredne.

Efter at Overførselen af de danske Tropper til Mors var vel tilendebragt, ankom Kong Christian den Niende i Dagene 28. og 29. Marts paa et Besøg til Nykøbing, hvor Majestæten ved sin Ankomst paa Havnepladsen blev modtaget af Kronprinsen, Generalløjtnant Hegermann-Lindencrone, Amtmand Rosenkrantz og en Del af Byens Honoratiores. Paa Havnepladsen var opstillet en Del Tropper af 1. Regiment. Kongen hilste paa de tilstedeværende og tog derefter til Dueholm. Næste Dag afholdtes der en kongelig Frokost, hvor der uddeltes enkelte Ordener, og ved Middagstid forlod Christian den Niende atter Nykøbing. Kronprinsen rejste derimod Dagen efter, 30. Marts, til Thisted og aflagde herfra et Besøg i Hanstholm, hvor Redningsapparaterne blev forevist.

Efter at de danske Soldater en Tid havde opholdt sig paa Mors og i Thy, blev en Del af Styrkerne atter sendt sydpaa, for ved Silkeborgstillingen at forsøge at standse Fjendens Fremtrængen, men denne Plan blev dog aldrig fuldført, og nu gik Turen atter nordpaa for de danske Soldater, og denne Gang førtes Størstedelen til Frederikshavn, hvorfra Udskibningen til Øerne foregik.

Saa tidligt som den 2. Maj 1864 var Fjenden paa sin March nordpaa i Jylland naaet til Skive, hvor en Afdeling besatte Byen og affordrede de stedlige Myndigheder et Beløb af 13,000 prøjsiske Thaler. Men man var forberedt paa dette Besøg, Byens Kasse var tom, og Soldaterne drog derefter sydpaa igen. Vel sagtens i Raseri over, at Togtet, hvad klingende Mønt angik, saaledes havde været mindre indbringende, tog Soldaterne sig for at ødelægge Telegrafledningen paa en Strækning af en Mil Nord og Syd for Skive - man skulde aabenbart have en Erindring om, at de tyske Soldater ikke var saadan at spøge med. Men nogen Overgang over Limfjorden til Mors og Thy blev der saaledes ikke Tale om i denne Omgang. Og da der den 12. Maj blev sluttet Vaabenhvile, var der et svagt Haab om, at det nordvestlige Jylland skulde undgaa en fjendtlig Besættelse. Imidlertid blev denne Vaabenhvile kun af kortere Varighed. Fjendtlighederne blussede atter op, og Morsinger og Thyboere maatte saa for Alvor til at indstille sig paa et Besøg af det fjendtlige Militær. Udover, at man, som allerede nævnt, fjemede alle Fartøjer og Fiskerbaade fra Limfjordens sydlige Kyster, kunde der ikke være Tale om nogen Modstand, men alene denne Forholdsregel gjorde dog sit til, at Thisted Amt var noget af det sidste af det nordlige Jylland, der blev besat af de fjendtlige Tropper. Det første fremmede Militær viste sig paa Nordsallings Kyster den 22. Juni, men der forløb dog fra dette Tidspunkt mere end 3 Uger, før man havde skaffet Færgemateriel tilveje, saa en Overgang til Mors kunde foretages.

Samtidig med, at de danske Soldater forlod Mors og Thy for at drage til Vendsyssel, blev der ved Sundsteder og paa højtliggende Punkter udsat Vagtposter, der skulde meddele, naar de første fjendtlige Tropper viste sig paa den sydlige Bred, og det var fra Vagtposten i Sallingsund, der den 22. Juni indløb Meddelelse om, at man havde iagttaget en Afdeling tyske Kyradserer, der red langs Stranden paa Sallingsiden. Denne Meddelelse gik straks videre med den etablerede Ekspres-Stafetlinie fra Nykøbing over Thisted til Nr. Sundby, hvor Oberstløjtnant

Beck, Kommandør af 1. Infanteri-Regiment, havde Hovedkvarter.

Den daværende Amtmand over Thisted Amt, Baron Rosenkrantz, var i Tiden før og under den fjendtlige Besættelse bortrejst, og Byfoged Schou i Thisted fungerede i denne Tid som Amtmand og havde en overordentlig travl Tid. Da man paa højere Steder var indforstaaet med, at Thisted Amt ikke vilde undgaa sin Skæbne, modtog Byfoged Schou den 2. Juli fra Indenrigsministeriet Meddelelse om, hvorledes han i saa Fald skulde forholde sig i Tilfælde af Rekvisitioner fra Fjendens Side, og det henstilledes heri, at "Øvrigheden alene bør efterkomme saadanne fjendtlige Requisitioner, der gaar ud paa Naturalforplejning og Vognbefordring og derhos støttes af en tilstedeværende tilstrækkelig Troppestykke".

Skønt hele Jylland endnu paa dette Tidspunkt ikke var besat af den allierede Armé, havde dog General von Falkenstein fra sit Hovedkvarter i Randers den 26. Juni ladet udstede en Bekendtgørelse om, at Jylland fra denne Dag at regne var overgaaet til den allierede Armés Bestyrelse, og at "Embedsmænd som Indvaanere maae rette sig efter denne og aflevere til samme Skatter og Landets andre Indkomster". I en senere Meddelelse fra Militær-Gouvernementet i Randers meddeltes det, at alle Embedsmænd kunde "forblive i deres Stillinger og nyde deres sædvanlige Gage", naar blot de fulgte de dem givne Anvisninger, men forlod de deres Pladser eller paa anden Maade viste Genstridighed, vilde de blive stillet for en Krigsret.

Da Situationen saaledes i Begyndelsen af Juli Maaned antog en faretruende Karakter, fandt Byfoged Schou det raadeligst, at Pantebøgerne fra Herredskontoret og Bøgerne fra Amtstuen og Amtskontoret samt de tilstedeværende offentlige Midler i rede Penge eller Bankbøger blev bragt i Sikkerhed. Den kontante Beholdning androg 1761 Rdlr. samt 2 Spare kassebøger lydende paa tilsammen 1529 Rdlr., og disse Penge tilligemed de nævnte Protokoller blev mod Kvittering overdraget til Toldkontrollør Bolvig, der med Skipper Nørgaard fra Klitmøller sejlede til København med de værdifulde Protokoller. Man fik atter ved denne Lejlighed et smukt Bevis for den Beredvillighed, hvormed Bolvig altid stillede sig i Samfundets Tjeneste uden selv at ville høste nogen Fordel deraf. Thi medens Skipperen fik et anseligt Beløb for sin Ulejlighed, havde Bolvig paa Regningen over Udgifterne i Anledning af denne ejendommelige Transport ikke opført noget Beløb for sit eget Tilgodehavende, og daværende Amtsforvalter Hencke siger i en Skrivelse angaaende denne Sag, at man var enig i, "at Bolvig ikke har kunnet sulte fra 5. til 17. Juli", og da Bolvig derefter fremsendte en Regning paa 26 Rdlr. 32 Sk., tilføjer Amtsforvalteren, "at den er saa ringe, at det er tydeligt, at Manden har ofret af sine egne Midler, som han ikke begjærer erstattet".

For at den hjemmeværende Del af Thisted den Gang ret anselige Sejlskibsflaade ikke skulde falde i Fjendens Hænder, blev der den 11. Juli i den stedlige Avis af Byfoged Schou indrykket en Bekendtgørelse, hvori det hed, at "samtlige herværende Ejere af Fartøjer, store og smaa, gøres herved opmærksom paa, at Byen med det første ventes besat af fjendtlige Tropper. I den Anledning undlader Øvrigheden ikke at henstille til de vedkommende

Ejere, forsaavidt de maatte finde det hensigtsmæssig, at lægge ud paa Fjorden med deres Fartøjer, men skal ikke undlade at gøre opmærksom paa, at det vistnok er meget tvivlsomt, om der af Statskassen til sin Tid vil blive givet nogen Erstatning for de Fartøjer, som Fjenden maatte bemægtige sig eller ødelægge, men Assurancen gælder i hvert Fald ikke for Krigsmolest".

Nogle Dage før dette Skridt blev taget, var Viborg blevet besat af en fjendtlig Styrke paa 400 Mand, og fra Cancelliraad Smith i Skive var der til Thisted indløbet Meddelelse om, at en Styrke paa 1000 Mand var undervejs fra Randers, og da dette Korps medbragte et betydeligt Brotrain, var man af den Formening, at dets Maal var Sallingsund, men det viste sig hurtigt, at der var sendt Patuljer i flere Retninger, saaledes at man foretog Overgang over Limfjorden tre forskellige Steder i Løbet af to Dage.

I et Brev fra Herredsfoged Rybsahm paa Skerpinggaard, afsendt den 10. Juli ved Middagstid, meddeler denne, at "Kl. 8 i Morges ankom en fjendtlig Styrke, der omtrent er 1000 Mand stærk - dels Cavalleri, dels Infanteri - paa Vogne samt 2 Feltkanoner til Løgstør og Aggersund, hvor Kanonerne anbragtes ved Næsborg og Smak Mølle. Kl. 11 ankom paa Vogne til den søndre Færgebro 6 mindre Baade, som man gav sig i Færd med at sætte i Vandet, saa Overgangen kan ventes hvert øjeblik. Saavidt muligt skal jeg melde, naar Overgangen virkelig foregaar". Herredsfogden havde i dette øjemed anbragt en af sine betroede Mænd, Anders Clemmensen, i Aggersund for at holde sig underrettet om, hvad der videre sker, og samme Aften afgiver denne følgende Rapport, der straks videresendes til forskellige Myndigheder:

"I Middagsstunden kom Preusserne, ca. 100 Mand med 3 Officerer, herover. De ere Infanterister, mørklædte, af 10. Reg.; lod først alle Husene, Rugagre og Grøfter afsøge af Smaapatuljer paa 3-4-5 Mand, og da man var færdig her ved Sundet, kom en Officer med ca. 30 Mand og gik til Aggersborg, Thorup og jeg tror Ullerup, medens en mindre Deling saa sig om i Borredige. De til Aggersborg gaaende kom et Par Timers Tid efter tilbage paa 6 Vogne, der fra Byen.

Siden har de sløjftet saa meget af den paa Broen værende Skandse, at en Vogn kan passere derigennem. Derefter tog alle over til den søndre Side igen, men i dette Øjeblik ser jeg dog atter en 10 Mand komme herover igen, hvoraf 3 tage til Aggersborg. 4 gaar ad Sundshave-Skandsen. Paa den søndre Side af Kromandens Mark opkastes 2 Skandser."

Til Anders Clemmensens udførlige Beretning tilføjede Herredsfoged Rybsahm, at endnu var ingen sket Overlast, hvilket han dog selv ret hurtigt blev udsat for, idet han senere af Fjenden i 8 Dage blev hensat i Løgstør Arrest, vel sagtens for ikke nøje at have fulgt de af Militær-Gouvernementet udstedte Anordninger - en Skæbne han forøvrigt delte med adskillige jydsk Embedsmænd.

Samme Dag, som Overgangen ved Aggersund fandt Sted, fik man i Thisted Underretning om, at Fjenden var naaet til Humlum, og Herredsfoged Voigt i Hassing-Refs Herreder havde i den Anledning beordret Færgerne ved Oddeund til Jegindø, for at Fjenden ikke skulde drage Gavn af disse. Næste Dag - den 11. Juli - foretog en Patulje paa 20 Mand Overgang ved Oddeund og gjorde Landgang paa Thyholm. Deres Ærinde var dog blot at

forskaffe sig nogle Levnedsmidler, og efter at dette var sket, drog de 20 Mand atter til Odde Sund Syd og fortsatte herfra til Struer, medens de undervejs ødelagde Telegrafledningen.

Da der ogsaa denne Dag indløb alarmerende Meddelelser fra Færgemand Koustrup i Sallingsund, der gik ud paa, at store fjendtlige Styrker samlede sig paa Sallingsiden, var med andre Ord Thisted Amt trængt fra tre Sider af de fjendtlige Tropper, og feberagtig Travlhed herskede blandt alle lokale Myndigheder. Amdsraadet afholdt et ekstraordinært Møde, hvor der blandt andet nedsattes Forplejnings- og Requisitions-Komiteer, der skulde drage Omsorg for, at de af Fjenden ønskede Leverancer blev efterkommet.

Man var saaledes paa mange Maader vel forberedt til den ventede fjendtlige Besættelse, og denne lod nu heller ikke vente længe paa sig. De første fremmede Tropper naaede Thisted den 13. Juli. Det var en Afdeling paa en Snes prøjsiske Dragoner, der var gaaet over ved Odde Sund. Samme Nat skete Overgangen ved Sallingsund. Nykøbing blev besat af en Styrke paa 600 Mand. Mors og Thy var dermed i Fjendevold, og begivenhedsrige Dage oprullede sig for denne Landsdels Befolkning.

(Fortsættes i næste Aarbog).

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1947, side 56-72)